

Gekke Bekken

Museum Het Rembrandthuis heet u en uw leerlingen van harte welkom bij de workshop *Gekke bekken* in het Rembrandthuis. Deze workshop is geschikt voor klassen uit de bovenbouw van het basisonderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs.

Tijdens deze workshop zullen uw leerlingen kennismaken met Rembrandts portretten en dan vooral zijn geëtste zelfportretten. Daarnaast leren zij de belangrijkste kenmerken van de techniek van het etsen en zullen ze zelf ervaren hoe het is om een eenvoudige prent te maken.

Korte omschrijving van de workshop

De workshop bestaat uit twee delen. Het eerste deel is een introductieles op school. Daarin worden de leerlingen voorbereid op de het tweede deel van de workshop: een bezoek aan Museum Het Rembrandthuis in Amsterdam. Op school maken ze een tekening die ze in het museum in een plastic plaatje gaan krassen en afdrukken op een zware pers. Informatie en een handleiding over de voorbereidende les vindt u hieronder.

Benodigdheden

- tekenpapier (tekenkader 10 x 15 cm)
- potloden HB
- gummen
- eventueel: spiegeltjes

Onderdelen introductieles op school

- Presentatie van Rembrandt, zijn werk, zijn etsen, zijn geëtste zelfportretten aan de hand van afbeeldingen en tekst. Bij voorkeur worden de afbeeldingen in een power point presentatie getoond. Het is ook mogelijk de afbeeldingen te printen.
- Uitleg van de opdracht.
- Teken van een (zelf)portret.

Wij wensen u veel succes bij de voorbereiding van de workshop en verwelkomen u en uw leerlingen binnenkort graag in Museum Het Rembrandthuis!

Museum Het Rembrandthuis, Afdeling Educatie

Praktische informatie

Adresgegevens

Museum Het Rembrandthuis

Jodenbreestraat 4
1011 NK Amsterdam
tel. 020 5200400

Workshopruimte:

de Smederij
Nieuwe Uilenburgerstraat 59
1011 LM Amsterdam

Maximale groepsgrootte

30 leerlingen. Vanaf 15 leerlingen wordt de groep gesplitst.

Kosten

Voor de workshop 'Gekke Bekken' vragen we € 50 per 15 leerlingen.

Presentatie *Gekke Bekken*

Duur: ca. 20 minuten

Als voorbereiding op de opdracht waarmee de leerlingen zelf aan de slag zullen gaan, laat u de leerlingen de presentatie *Gekke Bekken* zien. Deze presentatie kunt u met power point tonen, maar u kunt er ook voor kiezen de afbeeldingen te printen op papier en zo met de leerlingen te bespreken.

De leerlingen maken in deze presentatie kennis met Rembrandts etsen. Speciale aandacht gaat daarbij uit naar zijn (zelf)portretten. Deze zullen als inspiratiebron dienen voor de portretten die de leerlingen zelf gaan maken.

De presentatie *Gekke Bekken* bestaat uit **8 afbeeldingen**. Hieronder treft u een overzicht van de afbeeldingen aan. Voor iedere afbeelding kunt u gebruik maken van een korte verklarende tekst. Met behulp van deze teksten kunnen enkele beeldende begrippen worden geïntroduceerd die bij het maken van een portret van pas kunnen komen. Sommige begrippen zullen ook tijdens de workshop in de workshopruimte aan bod komen.

1. **Rembrandt**, *Zelfportret met verbaasde blik*, 1630, ets en droge naald, Museum Het Rembrandthuis

Kijk dit is Rembrandt. Toen hij dit portret van zichzelf maakte, was hij 24 jaar. Hij woonde nog in Leiden waar hij was geboren. Niet veel later zou hij verhuizen naar Amsterdam waar hij een beroemd kunstenaar zou worden. Rembrandt heeft schilderijen gemaakt, tekeningen en etsen. Dit is een **ets**. Alle lijntjes die je ziet waren groefjes in een metalen plaat, gevuld met inkt en afgedrukt op papier.

Rembrandt heeft veel portretten van andere mensen gemaakt. Foto's bestonden nog niet. Dus als je een portret wilde maken, dan moest je het tekenen, schilderen of etsen. Hier heeft Rembrandt zichzelf afgebeeld. Zoiets noem je een **zelfportret**.

Rembrandt kijkt alsof hij plotseling iets vreemds ziet of hoort. Hij lijkt verrast. Waaraan is dat te zien? Zijn ogen staan wijd open, zijn wenkbrauwen zijn hoog opgetrokken en zijn mond staat een beetje open. Hij heeft een bepaalde uitdrukking op zijn gezicht, een **gezichtsuitdrukking**. Zo'n gezicht werd in Rembrandts tijd ook wel een **'tronie'** genoemd.

Rembrandt oefende in het uitbeelden van verschillende gezichtsuitdrukkingen. Hoe deed hij dat? Hij keek in de **spiegel** en trok 'gekke bekken', niet alleen verbaasd, maar ook bijvoorbeeld vrolijk en boos. Hij keek wat er met zijn gezicht gebeurde bij een bepaald gevoel. Dat tekende hij dan. Hij maakte er vervolgens een ets van.

Waarom deed Rembrandt dat? Rembrandt wilde graag **verhalen** uitbeelden, zoals uit de **Bijbel** of uit andere boeken. Als je goed gezichtsuitdrukkingen kon weergeven, dan kon je goed laten zien hoe iemand zich voelde, een koning uit de Bijbel bijvoorbeeld of een held uit een oud Grieks verhaal. Eerst oefende hij met zijn eigen gezicht.

2. Rembrandt, *De Nachtwacht*, 1642, olieverf op doek, Rijksmuseum Amsterdam

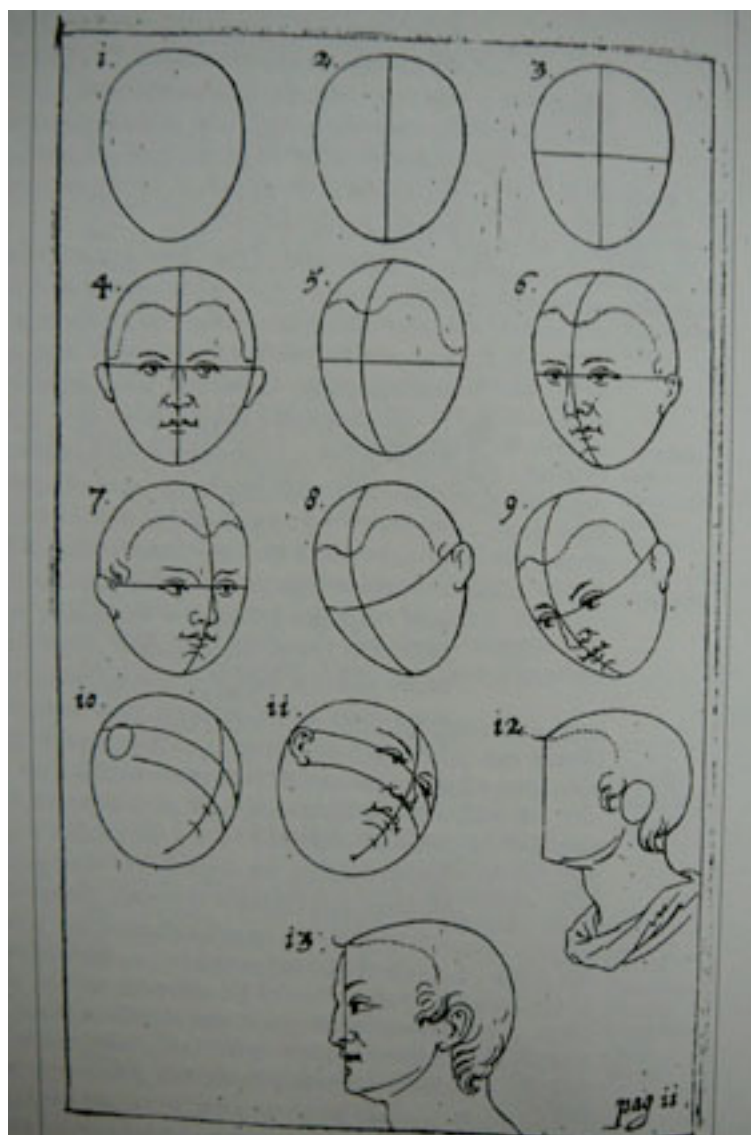
Dit is *De Nachtwacht*, Rembrandts beroemdste schilderij. Het is heel groot, wel 3 bij 4 meter. Je kunt het bekijken in het Rijksmuseum in Amsterdam. Je zou het misschien niet direct zeggen, maar dit is ook een portret. Het is een **groepsportret**, een portret van een groep mensen. Vooraan staan de aanvoerders, die zie je het best. Ze staan in het licht en je ziet ze van top tot teen. De mensen daarachter zijn allemaal bezig met iets, ze laden een geweer, slaan op een trommel, houden een vlag vast of lopen haastig voorbij. In Rembrandts tijd werd zo'n grote groep mensen meestal stijf op een rijtje afgebeeld, een beetje zoals een voetbalelftal. Dat Rembrandt een portret maakte met zoveel verschillende houdingen van de mensen, die bovendien naast, boven of achter elkaar staan, was dus heel bijzonder.

3. Rembrandt, *Portret van Agatha Bas*, 1641, olieverf op doek, The Royal Collection, Buckingham Palace, Londen

Dit is Agatha Bas. Het portret heeft Rembrandt gemaakt in opdracht. Hij heeft bij het maken van het portret van deze rijke vrouw niet alleen goed gekeken naar haar gezicht (met rode vlekjes) en haren, maar ook naar haar **kleding**. Hij schilderde haar kleding zo goed, dat je bijna zou denken dat je de stoffen zou kunnen aanraken. Het zachte fluweel van haar japon, de kanten kraag en manchetten, en het gouddraad van haar lijfje. In een hand heeft ze een mooie waaier. De andere houdt ze tegen de rand van een deuropening. Het lijkt of ze zo uit het schilderij kan stappen.

4 *Schema's met hulplijntjes om een hoofd te tekenen*, uit: Willem Goeree, *Inleydinge tot de Al-gemeene Teycken-Konst*, Middelburg, 1670

Als je een mooi portret wilt maken, moet je het eerst tekenen.

Een goed gezicht tekenen, waarin de ogen, de neus en de mond precies op de goede plaats zitten, is natuurlijk best moeilijk. Al heel lang gebruiken kunstenaars schema's als hulpmiddel bij het tekenen van een gezicht. Je ziet hier een bladzijde uit een leerboek uit Rembrandts tijd.

Haren, rimpels of zelfs ogen zie je eerst nog niet. Je begint met de vorm van een ei (1). De puntige kant van het ei zit onderop en gebruik je later als kin. Om de ogen en de neus op de goede plek te krijgen, teken je vervolgens een verticale lijn die het ei in een precies even grote linker- en rechterhelft verdeelt (2). Daarna teken je een horizontale lijn die ook precies door het midden gaat (3). Op deze lijnen kun je nu de plek voor de ogen, de neus, de mond, de kin en de oren bepalen. De ogen zitten op de horizontale lijn. Om je te helpen: de afstand tussen de ogen is even groot als één oog! Tussen de ogen zit, op de verticale streep, de neus. Vlak daaronder zit de mond. De oren zitten aan de uiteinden van de horizontale streep (4).

Als je dit schema gebruikt, krijg je een gezicht waar je recht van voren tegenaan kijkt. We noemen dit (in het Frans) **en face**. Je kunt de ei-vorm ook een beetje naar links of naar rechts draaien. Je ziet dan niet alleen het gezicht, maar ook de zijkant van het hoofd. We noemen dit een **drie kwart aanzicht** (5 en 7). Wanneer je een hoofd helemaal van opzij ziet, heet dat **in profiel** (12 en 13).

5. Rembrandt, *Zelfportret met muts, grijnzend*, 1630, ets, Museum Het Rembrandthuis

Hier zie je een ets van Rembrandt waarop hij zichzelf een beetje scheef grinnikend heeft afgebeeld. Kun je zien dat de ogen kleiner worden en de wangen boller in zo'n vrolijk gezicht? De Haarlemse kunstenaar Karel van Mander heeft aan het begin van de 17de eeuw een boek geschreven om beginnende kunstenaars op weg te helpen. Hij geeft de volgende tip voor het tekenen van een lachend gezicht (een 'tronie').

*'Men heeft geen ongelijk als men zegt
dat het lastig is om een lachende van een huilende tronie te onderscheiden.
Maar als we goed naar de werkelijkheid kijken dan zien we
dat door het lachen de mond en de wangen breder worden
en omhoog gaan. Het voorhoofd gaat omlaag en daartussen
zitten de half dichtgeknepen ogen. Bij de oren maken de ogen kleine vouwen (rimpeltjes).
Huilende tronies zijn veel minder rond.
De wangen worden smaller en gaan omlaag,
net als de onderlip en de mondhoeken.'*

Probeer zelf maar eens uit of dit klopt.

6. Rembrandt, *Zelfportret, fronsend*, 1630, ets, Museum Het Rembrandthuis

Rembrandt heeft zich hier afgebeeld met een boze uitdrukking op zijn gezicht. Dat zie je aan de frons; de rimpels tussen de wenkbrauwen, je ziet het ook aan de samengeknepen lippen.

Hier zien we duidelijk de **schaduw** van de neus op de linkerhelft van het gezicht.

Hier zien we het gezicht **en face**, maar Rembrandt heeft het iets spannender gemaakt doordat het hoofd gedraaid is ten opzichte van zijn lijf. Daardoor lijkt het wel alsof hij beweegt en boos naar ons omkijkt.

7. Rembrandt, *Zelfportret met Saskia*, 1636, ets, Museum Het Rembrandthuis

Dit is eigenlijk een portret van twee mensen, een **dubbelportret**. Rembrandt heeft zichzelf en zijn vrouw Saskia afgebeeld. Welgestelde mensen uit de 17de eeuw lieten zich vaak samen door kunstenaars afbeelden. Rembrandt wilde hier ook laten zien dat de liefde voor zijn vrouw Saskia hem inspireerde tot het maken van kunstwerken. Een gezegde uit die tijd was: “Liefde baart kunst”. De kleren die Rembrandt en Saskia aan hebben, lijken toneelkleren, niet alledaags.

Door de grote muts die Rembrandt draagt, valt er schaduw over zijn gezicht. Ook op zijn arm vooraan zie je schaduw. Hij maakte schaduw door een heleboel lijntjes parallel naast elkaar te tekenen. Als hij nog donkerder schaduw wilde, deed hij daar weer lijntjes kruiselings overheen. Dat soort lijntjes noem je **arceringen** en kruisarceringen.

Rembrandt keek in de spiegel om zichzelf te kunnen zien. Als je een etsplaat op een stuk papier afdrukt, komt de voorstelling **in spiegelbeeld** op het papier.

Rembrandts gezicht werd dus twee keer **gespiegeld**, eerst in de spiegel zelf en daarna nog een keer bij het afdrukken.

8. Rembrandt, *Zelfportret als een Oosterse vorst met een kris*, 1634, ets en droge naald, Museum Het Rembrandthuis

De lijntjes van een ets maak je met bijtend zuur. Deze prent heeft Rembrandt gemaakt door in een plaat niet alleen te etsen maar ook door direct in de plaat te krassen met een zware naald. Die techniek noem je '**droge naald**'. Je kunt er mooi donkere, een beetje wollige lijnen mee maken. Heel goed te gebruiken voor donkere schaduwen!

Rembrandt heeft zich prachtig verkleed. Hij draagt een muts met een veer, een mantel met een dikke kraag en een ketting. Zo ziet hij er indrukwekkend uit! Hij heeft ook nog eens een groot wapen in zijn rechterhand. Dit is een kris, een Indonesisch zwaard.

Hij heeft waarschijnlijk uit zijn **fantasie** deze kleren getekend of hij heeft ze gezien op afbeeldingen van andere kunstenaars.

Dit mogen jullie nu ook gaan doen in je tekening. Teken een uitdrukking op je eigen gezicht of maak een portret van een klasgenoot.

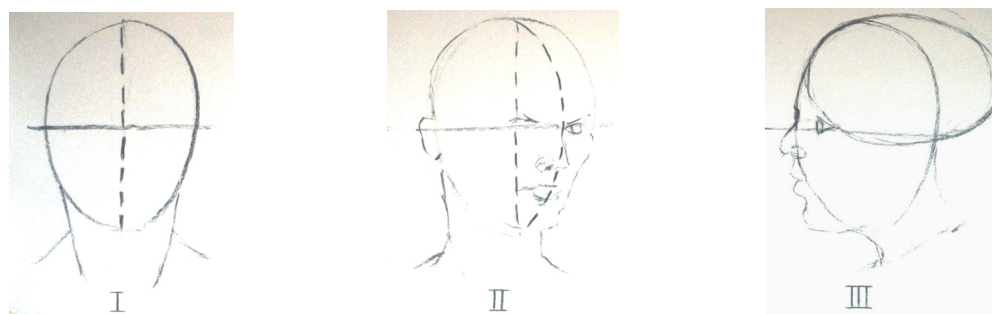
Vorbereidende les op school

Benodigdheden

- papier formaat kader 10 x 15 cm
- potloden HB
- gummen
- eventueel: spiegeltjes

Opdracht

De leerlingen tekenen een 'gekke bek'. Dit kan een zelfportret zijn, maar ook een portret van iemand anders is mogelijk, als het maar duidelijk een vrolijk, droevig, lachend, fronsend of peinzend gezicht wordt. De leerlingen kiezen voor een portret *en face*, in *drie kwart aanzicht* of *in profiel*. Ze kunnen ook kiezen voor het weergeven van de werkelijkheid of juist hun fantasie gebruiken.

De tekeningen worden meegenomen naar Museum Het Rembrandthuis waar ze omgezet worden in een af te drukken prent.

U kunt de leerlingen een keuze laten maken uit de hierboven staande voorbeelden. Wijs de leerlingen er dan op, dat het handig is om het schema licht te tekenen, zodat er later eenvoudig wijzigingen in kunnen worden aangebracht.

Wanneer het schema goed getekend is, kunnen de leerlingen het aan gaan passen. Misschien tekenen ze een andere leerling uit de klas, bedenken ze zelf een schilderachtige tronie of maken ze met behulp van een spiegeltje een zelfportret. Wanneer de leerlingen een keuze hebben gemaakt, kiezen ze vervolgens een gezichtsuitdrukking. Alle uitdrukkingen zijn mogelijk en elke uitdrukking heeft eigen, specifieke kenmerken. Laat de leerlingen goed kijken naar deze kenmerken zodat ze kunnen proberen om deze zo goed mogelijk na te tekenen. Dit werkt vooral goed als de leerlingen de uitdrukking flink overdrijven!

Het is van belangrijk dat de tekeningen die op school worden gemaakt, meegenomen worden naar de workshopruimte van Museum Het Rembrandthuis!

Veel succes!

Workshop *Gekke Bekken*

Duur van de workshop
Ongeveer twee uur.

Onderdelen van de workshop

- Een rondleiding door het museum, waarbij speciale aandacht uitgaat naar de portretten.
- De workshop. De leerlingen maken tijdens deze workshop een prent van hun op school gemaakte tekening. Dit gebeurt in de workshopruimte in de Uilenburger Synagoge, Nieuwe Uilenburgerstraat 91.

Om praktische redenen verdelen we de klas vanaf 15 leerlingen in het museum in twee groepen. We willen U vragen de leerlingen al op school over twee groepen te verdelen!

Groep 1	Groep 2
15 minuten ontvangst	15 minuten ontvangst
45 minuten rondleiding	45 minuten inkrassen en afdrukken
45 minuten inkrassen en afdrukken	45 minuten rondleiding

Er is zowel een museumdocent bij de workshop als bij de rondleiding. De docent zal aan het begin van de workshop kort de informatie van de inleidende les herhalen. Vervolgens krassen de leerlingen hun tekening in een plastic plaatje. Dit plastic plaatje is exact 10 x 15 cm, dezelfde grootte als de tekening.

Daarna inkten de leerlingen het plaatje in, ze leren hoe ze de inkt eraf kunnen wrijven om daarna zelf het plaatje op een zware pers af te drukken.

Het verdient aanbeveling om de leerlingen te vragen kleren aan te trekken die vies mogen worden. Ze krijgen tijdens de workshop een schort, maar het risico blijft bestaan dat er inkt op de kleren komt!

Na afloop krijgt de schooldocent de gemaakte prenten mee.

Bijlage technische termen voor de docent

Arceren

Het evenwijdig naast elkaar tekenen van lijntjes. Je doet dat om schaduwen aan te geven of andere delen die er wat donkerder uit moeten zien dan de rest.

Arceringen

Alle plekken op een tekening of een prent waar evenwijdig naast elkaar geplaatste lijntjes voorkomen.

Braam

Opstaand randje metaalkrulletjes naast een lijn die in een metalen plaat is gekrast. Bij de gravure wordt de braam weggeschrapt. Bij de droge naald laat de kunstenaar de braam juist zitten: de inkt blijft dan achter dit randje hangen, wat bij het afdrukken een fluwelige, vervloeiende lijn oplevert. De braam is heel kwetsbaar: al na 15 drukken wordt hij platgedrukt door de zware pers. De afdruk wordt daarna steeds vager.

Burijn

Is een gereedschap van staal met een V vorm. Je 'schept' hiermee een reepje metaal uit de plaat. Er gebeurt eigenlijk hetzelfde als met een guts bij linoleumsnede, waarbij je een dun reepje linoleum uitsnijdt. Deze techniek wordt gebruikt bij het maken van een gravure. Rembrandt gebruikte het ook wel eens in zijn etsen naast de droge naald.

Bijten

Het inwerken van agressief zuur. Als een etsplaat in een zuurbad wordt gelegd, dan bijt het zuur in die delen van de plaat die niet zijn afgedekt. Daar wordt het metaal een beetje 'weggevreten' door het zuur. Dit is het eigenlijke 'etsen'.

Clair obscur

Is een techniek uit de schilder- en prentkunst, maar tegenwoordig uit de film en de fotografie, waarbij sterke licht-donker contrasten worden uitgebeeld. Het is vaak niet duidelijk wat de lichtbron is, het zou de zon kunnen zijn, of een kaarsvlam. Rembrandt is één van de beroemdste meesters van het clair obscur

Diepdruk

Algemene term voor alle grafische technieken waarbij de lijnen gevormd worden door groeven in een plaat. Ets en gravure zijn voorbeelden. De diepe groeven worden met inkt gevuld en als lijnen afgedrukt. Van het hoger gelegen oppervlak van de plaat wordt de inkt juist weggeveegd.

Drie kwart aanzicht (trois quarts)

Er zijn verschillende hoeken van waaruit een portret kan worden getekend. Wanneer het portret schuin van voren of schuin van achteren is gezien, heet dit in 'trois quarts'. Je ziet drie kwart van het hoofd.

Droge naald

Net als bij de burijn, wordt bij de droge naald techniek met een metalen punt direct in de plaat gewerkt. Maar bij de droge naald gebruik je een zware naald en niet een soort gutsje. De lijn wordt meer wollig en rafelig dan bij de burijn, omdat het metaal niet uit de plaat geschept wordt, maar weggekrast. Ongelijkmatige randjes metaal krullen daarbij op naast de ingekraste lijn. Je kunt er diepzwarte delen mee maken. (Jullie gaan in de workshop ook met een droge naald werken, maar gebruiken daarbij geen metalen, maar een plastic plaatje).

Drukpers

Het apparaat dat wordt gebruikt om de inkt van een drukvorm op papier te persen. Drukpersen bestaan er in allerlei soorten en maten. Rembrandt gebruikte voor zijn etsen een houten plaatdrukpers, tegenwoordig zijn ze van gietijzer en staal. Een plaat wordt daarbij tussen twee zware cilinders door gedraaid. Er is een groot verschil tussen de pers waarop je bijvoorbeeld een ets afdruckt en een machinale pers, zoals die waarmee de krant wordt gedrukt. Op de eerste kun je door met kracht aan de spaken van een wiel te draaien telkens alleen een enkele prent afdrukken die je steeds opnieuw moet inkten. De tweede voert machinaal een lange papierbaan langs vele cilinders en maakt razendsnel honderden drukken.

Eigen schaduw

In de beeldende kunst wordt een onderscheid gemaakt tussen eigen schaduw en slagschaduw. Eigen schaduw is de schaduw die op het object aanwezig is. Bijvoorbeeld: De kaars schijnt op het gezicht van de jongen; de ene kant van het gezicht is licht, de andere kant is donker. Die donkere kant van het gezicht is de eigen schaduw.

En face

Is een Franse uitdrukking die ook in het Nederlands wordt gebruikt en betekent “van voren”, meestal gebruikt bij afbeeldingen van personen. We spreken van een “portret en face”.

Etsen

Bij het etsen worden getekende lijnen door een bijtend zuur in een metalen plaat gevreten. De eerste etsen ontstonden aan het begin van de 16de eeuw in Duitsland. Toen werden nog niet alle mogelijkheden van deze nieuwe techniek gebruikt. Rembrandt is daar honderd jaar later veel verder in gegaan. Als je een ets wilt maken, heb je allereerst een metalen plaat nodig. Voor de oudste etsen werd ijzer gebruikt, in Rembrandts tijd werd koper genomen en tegenwoordig wordt naast koper ook wel zink gebruikt. De plaat moet glad worden geschuurd en de randjes netjes afgevlind. Daarna kun je er de ‘etsgrond’ op smeren: een zacht mengsel van was, hars en asfalt, dat de plaat moet beschermen. In de etsgrond kun je heel gemakkelijk tekenen met een spitse, metalen etsnaald. Overal waar je lijntjes zet, haal je de etsgrond weg en zie je het glanzende metaal weer tevoorschijn komen. Als de tekening klaar is, kan de plaat in een agressief zuurbad worden gelegd. In Rembrandts tijd bestond het zuur uit azijn, ammoniakzout, keukenzout en koperzout. Tegenwoordig wordt verdund salpeterzuur gebruikt of ijzerchloride. De etsgrond beschermt de plaat tegen het zuur. Maar waar het metaal niet bedekt is, dus waar de lijntjes zijn getekend, daar bijt het zuur iets van de metalen plaat weg. Hoe langer de plaat in het zuur ligt, hoe dieper de lijntjes tot groeven worden weggebeten. Denk je dat alle lijntjes genoeg gebeten zijn, dan haal je de plaat uit het zuur. Daarna haal je de etsgrond weg. Je kunt zien dat de lijntjes van de tekening groeven in de plaat zijn geworden. Als de plaat helemaal schoon is, kun je hem met vette drukinkt gaan insmeren. Daarna haal je van de inkt weer bijna alles weg door voorzichtig te wrijven met een stuk doek of met de vlakke hand, net zolang totdat er alleen nog inkt in de groeven zit. Dan kan de plaat afgedrukt worden op een stuk papier. Je draait de geïnkte plaat met een stuk papier er bovenop door een plaatdrukpers. Het papier moet je van tevoren een beetje nat hebben gemaakt, zodat het de inkt goed opzuigt. De zware pers drukt de inkt uit de groeven op het papier. Als je de afdruck bekijkt, dan zie je dat de voorstelling in spiegelbeeld op het papier is gekomen: alles wat je links op de plaat ziet, zie je rechts op de afdruck. Door de zware pers zijn ook de randen van de metalen plaat in het papier gedrukt.

Hoogdruk

Algemene term voor alle grafische technieken waarbij de lijnen en vlakken die afgedrukt moeten worden hoog liggen. De delen die niet moeten afdrukken zijn weggesneden of weggestoken. Voorbeelden zijn de linoleumsnede en de houtsnede.

In profiel (en profil)

Wanneer je van een hoofd alleen de zijkant ziet, noem je dat in profiel of 'en profil'. Je ziet dan maar de helft van het gezicht. De omtreklijn van de neus, de mond en de kin (het 'profiel') is dan goed zichtbaar.

Kruisarceringen

Patroon van evenwijdig naast elkaar geplaatste lijntjes dat doorkruist wordt door zo'n zelfde patroon van lijntjes.

Slagschaduw

Is de schaduw van een voorwerp op een ondergrond of achtergrond. Bijvoorbeeld: het schetsboek waarin een jongen tekent, werpt schaduw op een tafel. De vorm van de schaduw wordt sterk bepaald door de soort lichtbron en de plek van de lichtbron. Een kaars veroorzaakt vaak scherpere schaduwen dan zonlicht omdat hij zich zodichtbij bevindt. Als de lichtbron hoog staat zijn de schaduwen korter dan wanneer de lichtbron laag staat.

Spiegelbeeld

Een etsers moet er altijd rekening mee houden dat het resultaat van zijn werk spiegelbeeldig zal zijn. Wat links werd getekend, komt rechts op de afdruk en andersom. Rembrandt vergat dit soms wel eens en schreef dan bijvoorbeeld zijn naam gewoon van links naar rechts op de etsplaat. Eenmaal afgedrukt zie je zijn naam dan verkeerd om op het papier, in spiegelbeeld.

Staat

Als je veranderingen in een plaat aanbrengt en hem dan opnieuw afdrukt, noemen we dat een tweede staat. Ga je dan nog eens veranderingen aanbrengen, dan heten de afdrukken derde staat, enzovoort. Rembrandt maakte soms wel tien staten van zijn etsen. Als je onder een prent bijvoorbeeld leest: 'de vijfde staat uit acht' of: 'staat 5 (8)', dan weet je dat er in totaal acht staten zijn gemaakt en dat je nu de vijfde ziet.

Tronie

Is een ander woord voor gezicht. In de 17de eeuw bestond er een speciale belangstelling voor schilderijen en prenten van gezichten die niet speciaal een bekend persoon voorstelden, maar bijvoorbeeld gemaakt werden omdat ze er exotisch uitzagen of omdat ze veel uitdrukking, expressie toonden. Om die reden maakte Rembrandt bijvoorbeeld veel tekeningen van Oosterse koppen. Dit zijn vaak oude mannen met baarden en tulbanden. Soms tekende of schilderde Rembrandt zichzelf ook in exotische kleding of probeerde hij een bepaalde gezichtsuitdrukking uit.